

Rafael Beržan

NEKAJ SPOMINOV IZ ČASOV NOB

Beržan Rafael

V narodno osvobodilni odpor sem se kot mladinec vključil že oktobrom 1943, pred propadom Italije, čeprav sem bil še mladoleten. S Karlom Markežičem sva se družila s šmarskimi aktivisti Avgustom Šembergerjem, Stankom Ulčnikom, Bartuco in izvrševala manjše naloge kot so bile prenašanje pošte, trošenje letakov in lepljenje plakatov ipd.

Oktobra 1943 pa se je začelo zares. Ob nemški ofenzivi smo vsi Šmarčani bežali z vasi. Miljano Glavina, Željko Mežnar in jaz, smo se zatekli v gozd v »sujo« bili smo skriti pod neko steno, prostor pod steno je izgledal kot že uporabljen bunker. Oblečeni smo bili civilno vendar je vsak imel prišito peterokrako na kapi. V strahu, da ne bi nas Nemci videli s peterokrako, smo peterokrako odtrgali in jih zakopali v zemljo. Orožja nismo imeli in komaj smo zakopali zvezde v zemljo, se pred nami prikažejo Nemci. Podrobno so nas pregledali, če imamo orožje. In odpeljali so nas v vas Padno. Tisti dan so vse civiliste in partizane, ki so jih ujeli, postrelili. V Padni so nas postavili ob zid nasproti hiše Ivana Pripca. Medtem ko so Šmarčani do enega zbežali iz vasi, so Padenci bili vsi doma, kot bi se nič ne zgodilo. Zbrali so se med Nemce in okrog nas. Vaščani so nosili Nemcem sladko vino, mleko in žganje. To nas je tako rekoč rešilo. Pomešali smo se med vaščani, jaz sem celo vzel v naročje malega otroka in počasi hodil z materjo in otrokom proti gozdu ter na prvem ovinku dal otroka materi in skočil pod visoki zid in stekel v gozd.

Istočasno so tega dne v vasi Trsek pri Truškah ujeli in ustrelili mojega brata Milovana in še deset partizanov. Brata Milovana smo po štiridesetih dneh zakopanega z ostalimi partizani v istem grobu ugotovili, da niso več prepoznavni. K sreči je imel Milovan srebrn prstan, s katerim smo ugotovili, da je res on. Milovana smo odpeljali na ponovni pokop na šmarsko pokopališče.

KO JE ŠLO ZARES

Junija 1944 kot sedemnajstletnik sem šel v partizane. Ko smo prišli v Truške na komande mesta Koper, me je zagledal Gverino Klubas, bil je vojak na komandi mesta Koper in zahteval od komandanta, da me vključi v istrski odred. Poleg mene je zahteval tudi za Prodan Milkota. Tako sva oba ostala v istrskem odredu. Vsi ostali Šmarčani so šli v druge enote na Dolenjsko okrog baze 20. Začetek ni bil prav dober. Oblečeni in obuti smo bili zelo slabo, da ne govorim o hrani, ki je bila tudi skromna ali je sploh ni bilo. Namen čete pod vodstvom Brunota in Veneta je bilo obiskati Šmarje. Zaradi varnosti smo se najprej zatekli v okolico Padne. Tu je komandant izbral »patrolo« (izvidnico) v kateri sem bil tudi jaz kot domačin. Poleg mene pa še Uhan in Detiček (tako smo ga imenovali), z nalogo, da gremo zvečer v Šmarje in če je kaj narobe takoj poročimo četi v Padni. Utruženi smo šli prenočiti v Klubasovo pekarno prostor pred pečjo. Spali smo na tleh, na drveh, ki so jih prinesli vaščani na račun peke kruha. Jaz in Uhan sva spala, Detiček je bil na straži.

Okrog tretje ure zjutraj priteče Detiček k nam in zavpije »hitro pokret, ker Nemci obkoljujejo vas!«. Z Uhanom sva utrujena spala naprej. Tačas je Detiček stekel prek obroča na poti v Padno in povedal komandantu, da je vas obkoljena in verjetno sta ostala Elio in Uhan v vasi (Elio je bilo moje partizansko ime). Z Uhanom sva spala. Pritečejo Juština, Šklimba in Antonjeta Klubas in naju zbudijo, rekoč, da so Nemci obkolili vas.

Z Uhanom nisva mogla več z vasi, ker je bila obkoljena. Uhanu sem pokazal senik od Bandela, da se tam skriva. Jaz sem poznal skrivališče v cerkvi (namreč svoj čas sem bil mežnar in poznal vse kar je bilo v cerkvi). Pod levim oltarjem je ležal lesen Kristus, ki je za veliko noč, kot smo tedaj mislili, vstal iz groba. Potegnil sem ploščo (pokrov od oltarja) in se usedel na lesenega Kristusa ter potegnil ploščo za seboj. Imel sem določene težave z duhovnikom Pišotom, ker me ni pustil v cerkev, še manj v božji grob. Bil sem oborožen in njemu zelo poznan. Prisilno je pristal in celo mi pomagal pritisniti pokrov oltarja.

Ni bilo treba dolgo čakati, začelo je pokati iz vseh strani. To je bil znak, da naša četa napada in napreduje proti vasi. Ko sem slišal »Juriš naprej!« sem stekel iz cerkve k našim in z njimi nadaljeval boj proti Nemcem, karabinjerjem in fašistom. Napad je končal z mrtvim fašistom na vasi ter zaplembi dveh brigadirjev, enim karabinjerjem in dvema Nemcema. Ostalih 70 pa je panično bežalo proti Koprju. Ko smo že odpotovali proti Truškam, mi je komandant Vene ukazal, naj grem ponovno v vas pogledati, če je vse v redu.

Moram še povedati, da so Nemci in fašisti tisto jutro aretirali okrog 20 vaščanov, da bi jih odpeljali v Nemčijo. Zaradi navedenega napada so se vsi rešili. Poznani fašist pa je rekel »CHE FRITATA FAREMO OGI«. Ko me je komandant poslal v vas, če je kaj posebnega, sem mislil da je vse v redu. Ko sem šel po cesti od »dopolavora« proti križišču, sem na dvorišču pri Šancu videl kup poznanih žena, ustavil sem se, da vidim zakaj jih je toliko na dvorišču. Ko so me opazile, so zavpile »Felio! Tu je eden najboljših karabinjerjev v Koprju«. Zavpil sem, naj se odstranijo ker je bil karabinjer oborožen. Počasi za vogalom sem zavpil, naj vrže orožje, tako sem tudi tega karabinjerja peljal k ostalim v Truške. Na komandi sem povedal to, kar so mi naročili vaščani- da karabinjer ni kompromitiran.

Šmarčani so v spomin tega dne sklenili svoj letni praznik. Na Zadružni dom pa so krajevna skupnost Šmarje in borci istrskega odreda postavili spominsko ploščo v spomin tega dne.

PRŠUTI IZ RUDNIKA

Spet smo se s četo pojavili v Padni, da bi opravili določeno akcijo v Sečovljah. Bili smo v vasi. Omenil sem komandantu, da ta vas ni preveč naklonjena naši stvarnosti. To je bila velika sreča. Komandant je ukazal, da ne bomo prespali v vasi, marveč na hribu pod češnjo. Okrog štirih zjutraj smo zaslišali strele, brzostrelke in puške. Nemci in fašisti so obkolili vas misleč, da je naša četa v vasi. Namesto, da bi oni nas napadli, smo mi napadli njih. Kasneje smo izvedeli, da je učiteljica, stekla k Nemcem, ko je opazile partizane v vasi ter nas izdala. Tako je namenjena akcija za Sečovlje odpadla.

Teden kasneje, je prišlo novo povelje, da razstrelimo mostove v Sečovljah. Preko nove vasi in Šempetra, smo gnali eksploziv na oslih v Sečovlje. Zraven smo imeli minerja Mirkota. V Sečovljah pred rudnikom so bili mostovi. Nastavili smo eksploziv, ter vrgli mostove v zrak. Nazaj grede smo obiskali skladišče hrane v rudniku, naložili na osla pršute, sir salame ter peljali na Štab v Truške.

JEDLI IN PILI SNEG

Bilo je okrog novega leta 1945, ko se je bila naša četa prisiljena ustaviti na Mašunu nad Ilirsko Bistrico. Mašun ima polno velikih smrek. Bilo je zelo mrzlo in skoraj pol metra snega. Naloga je bila, da moramo biti do nadaljnjega skriti v gozdu. Nabrali smo smrekove veje in jih položili na sneg pod smreko. Na veje smo raztegnili šotorsko krilo, to je bila naša posteljnina. Na tej posteljnini smo prespali kar 3 dni. Ponoči in drugi dan je tako snežilo, da smo se zbudili z 20 centimetri snega nad nami. Hrane ni bilo. Jedli in pili smo le sneg. Tedaj sem dobil tudi take ozeblina, da jih imam še danes in jih bom imel do smrti v spomin.

V Brkinih na hribu pri Tatrach so nas napadli Nemci. V spominu imam, da sem takrat imel spet veliko srečo. Bil sem pomočnik puškomitraljeza Štembergerja. Komisarja Maksa so ranili in ga zaradi tega odnesli v zaklonišče. Medtem je strel zadel tudi mene. Ampak, strel je končal v zaboju streliva, ki sem ga nosil na hrbtu.

HARMONIKA

Kako sem prišel do harmonike? Bili smo v Logorju pod Brežicami. Komandant je sklical zbor in vprašal: »Kdo zna igrati na harmoniko?«. Nihče se ni oglasil. V četi je bil tudi Milko Prodan, moj vaščan, ki je vedel, da sem sin ženske ki je bila čistilka v šoli in sem večkrat igral kot otrok na harmonij, je zavpil na komandanta »Elio zna igrati!«. Jaz sem se upiral, da ne znam igrati in da harmonike nisem še videl. Vse to ni pomagalo. Komandant je določil mene in še 3 tovariše, da gremo po harmoniko. Mislil sem, da gremo iskati harmoniko h kakšnemu poznanemu prijatelju. Vendar to ni držalo. Vsi štirje smo se oborožili z brzostrelkami in šli v Materijo, oziroma nekoliko proč od Materije, kjer je bila cestna hiša, ki je služila za kasarno karabinjerjev. Tega dne se je eden od karabinjerjev poročil in v ta namen je bilo v kasarni praznovanje s plesom. Dva partizana sta bila z brzostrelkama na vhodnih vratih, eden na oknu, jaz pa sem šel v kasarno in iztrgal harmonikarju harmoniko iz rok. Tako smo srečno odšli nazaj v enoto. Od tedaj sem se počasi le navadil nekoliko koračnic in pesmi, tako da sem ob marširanju čete igral koračnico. S harmoniko sem se ukvarjal ves čas v partizanih in kasneje še skoraj 2 leti v vojski. Ko sem bil v Bački blizu Sombora, je ena velika velika vas, ki se imenuje Bački Breg. Tam sem večkrat igral za vaško mladino. Neko popoldne so prišli mladinci vasi h komandantu in prosili, naj pride harmonikar na vaško prireditev. Komandant je obljubil, da bo harmonikarja poslal na prireditev. Komandant je prišel k meni in mi naročil, naj grem na prireditev sam. Seveda sem mu odrekel, ker ni šla poleg mene tudi vojska. Ker se nisem držal ukaza, me je pognal v zapor. Mladina je ponovno prišla prositi za harmonikarja, ter ugotovila, da sem v zaporu. Nekoliko kasneje je bila pred kasarno vsa

mladina vasi in prosila za harmonikarja. Ponovno sem rekel, da ne grem na prireditev brez vojske. Komandant je popustil in ukazal, naj gre harmonikar z vso vojsko na prireditev.

Skupina borcev Istrskega odreda v Bačkem bregu, Beržan s harmoniko.

NAŠI

Četa je šla mimo Skedanščine v koloni. Opazil sem, da vaščani kupujejo meso od kmeta, ki je zaklal svojo kravo. Ustavil sem se in prosil, da proda tudi meni kilogram mesa. Meso sem

nameraval speči ali skuhati, ko naj bi se ustavili. Pot je bila dolga. Vsake toliko sem ugriznil košček surovega mesa in počasi pojedel ves kilogram, še preden smo prišli v bazo.

Največji strah v življenju pa sem imel, ko smo izvedeli, za akcijo v Cestni hiši (kasarni) v Obrovu. V kasarni je bilo 70 karabinjerjev. Obveščevalna informacija je bila, da v določeni uri vsi karabinjerji spijo. Seznanjeni smo bili tudi, kje je orožje, kje spijo karabinjerji in druge podrobnosti v kasarni. V četi smo imeli komandanta, oblečenega v nemškega oficirja, eden od partizanov pa je bil oblečen v četnika. Vsi ostali smo obrnili kape s peterokrako nazaj. Kasarna je bila ob glavni cesti Materija-Reka. Okrog hiše je bil meter visok zid in vsak meter dolžine je bila luknja za puško. Pred hišo je bilo ograjeno dvorišče z leseno ograjo in lesenimi vrati. Na desni strani dvorišča je bil ogromen zaščitni bunker. V njem je bil karabinjer z mitraljezom na straži.

Četa je korakala v smeri Reka-Materija, vsi smo se delali, da smo četniki in tudi pogovarjali smo se v hrvaškem jeziku. Ko smo se po glavni cesti približevali kasarni, je stražar zavpil » Halt! Chi va la?« Kot bi se nič ne zgodilo, smo korakali naprej in vpili, da smo četniki. Kljub večkratnim opozorilom stražarja smo šli kar naprej in počasi vsi prispeli na dvorišče. Kortežan Korenika je imel nalogo, da se pogovori s stražarjem, in ga zakolje, če se bo stražar upiral. V ta namen je imel tudi vse priprave. Prišli smo do stopnišča kasarne in prosili dežurnega (mislili smo da je sam pokonci), da nam da vodo za piti, istočasno pa smo silili v stavbo. Naenkrat se je prikazal na vratih komandant z brzostrelko, ko je videl našega nemškega oficirja, ga je pozdravil. Začel se je pogovarjati nemško z našim nemškim oficirjem. Na žalost je naš oficir znal le nekaj nemških besed. Komandantu karabinjerjev se je to zdelo sumljivo. Zavpil je: »ALARM!«. Kot bi strela udarila, je vseh 70 karabinjerjev bilo naenkrat za zaščitnim zidom in usmerilo puške in brzostrelke proti nam. A mi kot bi se nič ne zgodilo. Naš četnik je zavpil: » IDITE U PIČKU MATERINU« in ukazal, naj gremo proč. Počasi smo se v »rastojanju« (varnostnem razmahu) umikali in ko smo bili že na cesti, smo ugotovili, da je naš nemški oficir še vedno na dvorišču pri komandantu karabinjerjev. Ta ga je zadrževal in mislil, da bi ostal sam z njim. Spet smo se v »rastojanju« vrnili po cesti nazaj. Tedaj je komandant pritekel k nam. Počasi smo v »rastojanju« korakali proti Materiji. Ko smo bili blizu nekega ovinka na varnem, je komandant ukazal: »RAFAL V ZRAK«. To je ukazal, ker smo se rešili prevelike nevarnosti. Drugi dan, ko so karabinjerji hodili po vasi Obrov, so se pohvalili: »CHE BONI ERANO STANOTE I PARTIGIANI, CHE NON NE HA FATO NIENTE!«. Karabinjerji so mislili, da so obkoljeni z veliko partizansko brigado. Vendar nas je bilo samo 17.

Četa je šla mimo Skedanščine v koloni. Opazil sem, da vaščani kupujejo meso od kmeta, ki je zaklal svojo kravo. Ustavil sem se in prosil, da proda tudi meni kilogram mesa. Meso sem nameraval speči ali skuhati, ko naj bi se ustavili. Pot je bila dolga. Vsake toliko sem ugriznil košček surovega mesa in počasi pojedel ves kilogram, še preden smo prišli v bazo.

»KRIŽEV POT«

Bili smo v vasi Čabar, slabo oblečeni, še slabše obuti, da ne govorimo o lakoti, ki prav v tem kraju so bili ljudje tako siromašni, da smo dobili le kakšen krompirček in repo. Komandant je sklical zbor in nakazal, da vsi tisti, ki so bili slabo oblečeni in obuti, je prilika, da dobijo novo obleko in čevlje. »Kdo se javi prostovoljno?« Seveda nas je bilo kar precej prostovoljcev. Začel se je pohod, ki smo ga imenovali »Križem pot«. Vsak vojak je poleg svojega orožja dobil primopredajni radio, ki smo mu pravili radiostalnica, težka približno 20 kg. Angleži so metali v Čabar radiostalnice, v Cerknjo pa orožje, obleke in obutev. Vsak vojak je moral nositi najmanj 30 kg, tisti z mitraljezom pa še več, več kot kristusov križ. Pot je trajala skoraj en mesec, zaradi

težkega tovora nismo mogli napadati sovražnika, zato smo iskali skrite poti. Spomin, ki ga ne bom nikoli pozabil, smo hodili po Idrijskih hribih, polno snega in slabih poti.

Na vrhu idrijskega hriba je v snegu ležala mula. Ne vem, ali so jo ubili, ali je tam poginila. Najbolj srečen je bil tisti vojak, ki je imel pri sebi nož. To mulo smo rezali, vsak je vzel kos mesa in spekel ali skuhal ter slastno pojedel. Pot je bila še dolga. Ko smo slišali, da so nekje Nemci, smo se umikali in spet napravili več kilometrov do vasi Cerčno. Končno smo prišli v Cerčno. Najprej so nas spravili v eno sobo, tam smo se do nagega slekli, nas popolnoma ostrigli in obrili, z vrelo vodo smo se morali skopati in nam dali popolnoma nove obleke in obutev. Po parih dneh smo se spočili od dolgega in mučnega potovanja. Videti je bilo nas kot bi bila četa angleških vojakov. Tudi orožje smo imeli popolnoma angleško. Bili smo zadovoljni, da smo se končno rešili te more. Vendar ponovno je začelo dolgo potovanje nazaj. Komandant je sklical zbor čete in ukazal »pokret«. Vsakemu od vojakov je naložil za okoli 20 do 25 kg novega angleškega orožja., oblek in obutve. Potovanje je bilo spet dolgo in mučno nazaj v našo bazo v Brkinih.

OLJČNICA

Bil sem v četrti četi pod vodstvom komandirja Avberja. Bataljon je bil v Logorju v gozdu pod Kozjanami v Brkinih. Obveščevalna in informacijska služba je ugotovila in sporočila, da so na Kozjah in po hribu Nemci in četniki. Ukazali so nemudoma umik bataljona na varno. Tako je prva četa šla naprej kot predhodnica, nato je krenil štab bataljona, za njim druga in tretja četa. Naš komandant čete tovariš Avber je rekel: »Nismo taki strahopetci, da bi kar bežali!«. Ostali smo v Logorju še morda pol ure, nakar smo slišali okrog nas strele s puško mitraljeza. Nemci in četniki so namreč opazovali premik treh čet in štaba bataljona in ko so videli, da so čete precej oddaljene, so nas Nemci in četniki obkolili.

Bili smo v potoku okrog nas je bilo veliko grmovja in suhe trave, Nemci in četniki pa okrog nas. Prišli so toliko blizu, da smo se poleg streljanja borili s sabljami. K sreči je prišlo v gozdu do velikega požara zaradi metanja bomb in se ustvaril tak dim, da se nismo videli ali so Nemci ali naši. Komandir Avber je zavpil: »Juriš na levo v hrib!«. Nekateri, ki smo se držali komande, smo s težavo uspeli prodreti obroč in prispeti na hrib v vasico Rjavče. Ko smo korakali skozi vas, smo videli vaščane z oljčno vejico v roki, tedaj smo šele ugotovili, da je za njih praznik oljčnica 1945 tik pred svobodo. V potoku je moj najboljši prijatelj Avgust Morgan dobil rafal v noge in obležal. Kasneje so ga umorili. Tudi moj vaščan Jordan Savarin, ko je pred njim v bližini okrog treh metrov nišani Nemec z brzostrelko v njega, a on istočasno le z »mavzarko« tudi meril v Nemca, kljub temu, da je imel prazno puško. Ko je Nemec videl partizana, da »nišani« v njega, se je ulegel, tačas je Jordan pobegnil. V tej moriji so poleg Avgusta padli še Renato s Padeža in dva partizana.

Poleg padlih so nam Nemci ujeli še sedem živih partizanov, med temi tudi Karla Markoča iz Šmarij, Renata z Rižane in drugih poznanih. Ujetnike so Nemci peljali v kasarno v Gradišču. To pa je naše akcije samo spodbudilo, saj smo z Italijani izmenjavali ujetnike. Zato smo na cesti med reko in materijo skušali zapleniti kakšnega sovražnega vojaka. Šli smo v izvidnica na cesto Reka-Materija. Razdelili smo se v dve skupini. Če se sovražnik ne bi ustavil pri prvi »patroli«, je nekoliko naprej bila skrita druga, ki bi udarila z orožjem.

Prvi večer smo čakali precej dolgo. Ko smo videli od daleč, da prihaja neko vozilo, smo bili pripravljeni na napad. Ko se je vozilo nekoliko približalo, smo mislili, da je nemška kolona in seveda prva »patrola« ni ustavljala, ko pa je šlo mimo druga, smo ugotovili, da je velik kamion s prikolico. Druga »patrola« je sicer streljala v kamion in prikolico, vendar je bilo prepozno. Šofer je z veliko hitrostjo pognal kamion in pobegnil. Nemci so na kamionu in prikolici peljali polno 200-litrskih sodov nafte in olja. Na sodih so imeli civiliste za zaščito. Poleg njih so bili tudi nemški vojaki. Vsaj nekoliko sreče smo imeli, ko smo ugotovili, da sta padla s kamionu dva civilista živa in dva Nemca mrtva. Jaz sem bil še srečnejši, ko sem Nemcu vzel pištolo in ročno uro, ki jo imam še danes v spomin na tiste čase.

Ker s to akcijo nismo dosegli, kar smo želeli, namreč ujeti žive sovražne vojake za zameno, smo tretji večer ponovno šli na cesto nekoliko bolj proti reki, čakali na napad v dveh skupinah. K prvi patrila je bila pripravljena in ko je vozilo prišlo mimo nas, smo nanj vrgli bombo, vozilo se je raztreščilo. V vozilu sta bila šofer in nemški major. Seveda oba mrtva. To je bila naša največja tragedija, ki smo jo dočakali po dveh napadih. Naše vojake, ki so bili v kasarni Gradišče, so jih poslali ven s kasarne na neko njivo, posejano z žitom in vse postrelili. Tedaj so Italijani in Nemci govorili ljudem, da so to napravili na račun umorjenega majorja. Ponoči smo z mladino Gradišča in Padeža vojake pokopali na pokopališču v Gradišču z mladinci smo spletli vence in jih položili na grob padlih.

GABROVICA NA DAN OBLETNICE RAZPADA FAŠIZMA

Jaz, Drnič in Uhelj smo bili v Gabrovici kot obveščevalna patrila. Ta dan je bila obletnica razpada fašizma. Gabrovčani so ta dan proslavljali, kot poseben zmagoviti dan. V ta namen so vaščani zbrali velik kup drv ter napravili ognjeni kres. V ogenj so metali velike količine streliva, tako, da je pokalo kot bi bila vojna oziroma napad med partizani in fašisti.

S tovariši Drničem in Uhljem smo šli prespat. Gabrovčani so nam svetovali, da je na desni strani Gabrovice visok greben na vrhu pa velika luknja pod steno (kot bunker).

Tam smo prespali, ni bila še peta ura zjutraj, ko smo slišali veliko streljanje. Fašisti in Nemci so v Trstu slišali ogromno streljanje na območju Gabrovice in mislili, da so partizani vendar je bil samo ognjeni kres. In kaj se je zgodilo? Ko smo iz visokega bunkerja, na vse zgodaj slišali streljati, smo takoj pomislili, da so Nemci ali fašisti.

Takoj smo se pripravili, da gremo proč, vendar to ni bilo mogoče. Nemci in fašisti so obkolili vas ter prisilno zadržali starejšo žensko ter zahtevali, da pove kje so partizani.

Ne vemo ali je ženska vedela, da smo na hribu ali ne. Videli smo iz višine hriba, da so žensko vlačili gor po stezi proti bunkerju. Predvidevali i smo, da nas je ženska verjetno izdala in da gredo Nemci in fašisti k nam. Mi smo se hitro pripravili, vsi trije smo imeli brzostrelke in si zaobljubili, da dokler bomo imeli streliva, bomo streljali na Nemce in fašiste, ko pa nam ga bo zmanjkalo, bomo napravili skupinski samomor.

K sreči se je zgodil "lahko rečemo čudež". Ko so prišli Nemci do polovice poti proti bunkerju, so se naveličali hoditi in so se obrnili nazaj v vas.

Tedaj smo se vsi trije objeli in poljubili ter rekli, da smo se še enkrat srečno rodili.

Skupina partizanov po osvoboditvi Trsta, Beržan drugi z leve.

Zabeležil Nedjan Beržan